

Študijná príručka: Lúčne a poľné živočíchy

Táto príručka je určená na zopakovanie a prehĺbenie vedomostí o vtákoch a cicavcoch žijúcich v prostredí lúk a poľí na Slovensku. Obsahuje test s krátkymi otázkami, námety na úvahy v podobe esejí a slovník kľúčových pojmov. Všetky informácie sú zostavené výhradne na základe poskytnutého zdrojového textu.

Test s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet na základe informácií z textu.

1. Čo je to pohlavná dvojtvarosť a u ktorého poľného vtáka opísaného v texte je obzvlášť výrazná?
2. Opíšte potravu sokola myšiara a vysvetlite jeho význam pre udržanie biologickej rovnováhy.
3. Porovnajzte zajaca poľného a kráľika divého na základe dvoch kľúčových rozdielov uvedených v texte.
4. Aké sú hlavné príčiny poklesu populácie dropa na Slovensku?
5. Ako si jarabica a bažant hľadajú potravu a čo znamená, že ich mláďatá sú nekrmivé?
6. Opíšte životné prostredie a hniezdne zvyky havrana.
7. Aké sú spoločné znaky hlodavcov uvedených v texte a prečo môžu pri premnožení spôsobovať škody?
8. Ako je krt prispôsobený životu v podzemí a aký má pre pôdu význam?
9. Vysvetlite rozdiel medzi stálymi a sťahovavými vtákmi a uveďte príklad každého z nich.
10. Čím sa živí syseľ a ako prežíva zimné obdobie?

Kľúč k testu

1. Pohlavná dvojtvarosť znamená, že samec a samica jedného druhu sa výrazne odlišujú, napríklad sfarbením. Výrazná je u bažanta, kde je kohút (samec) nápadne sfarbený, zatiaľ čo sliepka (samica) má ochranné sfarbenie prispôbené prostrediu.
2. Sokol myšiar sa živí najmä myšami a hrabošmi. Týmto spôsobom reguluje ich početnosť a zabraňuje ich premnoženiu, čím významne vplyva na udržovanie biologickej rovnováhy v prírode.
3. Zajac poľný je väčší, má dlhé ušnice a zadné končatiny a ukrýva sa v tráve. Králik divý je menší, má kratšie ušnice a ukrýva sa vo vyhrabaných norách. Mláďatá zajaca sa rodia osrstené a vidia, zatiaľ čo mláďatá kráľika sú po narodení slepé a bez srsti.
4. Počet dropov klesá, pretože patrí k najviac ohrozovaným druhom na Slovensku. Príčinou je mechanizácia a neúmeraná chemizácia poľnohospodárstva, a v poslednej dobe aj zaberanie poľnohospodárskej pôdy.
5. Jarabica a bažant si hľadajú potravu rozhrabávaním pôdy. Ich mláďatá sú nekrmivé, čo znamená, že si potravu obstarávajú samy hneď po vyliahnutí a rodičia ich nekrmia.
6. Havran žije na poliach, ale aj v mestských parkoch. Hniezdo si stavia na vysokých stromoch a je známy tým, že hniezdi v kolóniách.
7. Hlodavce (hraboš, myš, syseľ, chrček) majú veľké rezáky – hlodavé zuby. Vyznačujú sa veľkou schopnosťou rozmnožovať sa, a preto pri premnožení spôsobujú škody na poľnohospodárskych plodinách, najmä na obilninách.
8. Krt nemá ušnice, oči má ukryté v srsti a orientuje sa sluchom, čuchom a hmatom. Rozrývaním pôdy pri budovaní chodieb ju prevzdušňuje, čo je pre ňu prospešné.
9. Stále vtáky, ako napríklad jarabica alebo bažant, neodlietajú na jeseň do teplejších krajín. Sťahovavé vtáky, ako škovránok, na zimu odlietajú a na jar sa vracajú.

10. Syseľ sa živí zelenými časťami a semenami lúčnych a poľných bylín, ako aj drobným hmyzom. Zimné obdobie prespí a žije zo svojich tukových zásob, pričom si zásoby potravy nerobí.

Námety na eseje

Nasledujúce otázky sú určené na hlbšiu úvahu a syntézu informácií. Odpovede nie sú poskytnuté.

1. Diskutujte o vplyve moderného poľnohospodárstva (mechanizácia, chemizácia, veľké lány polí) na život poľných a lúčnych vtákov. Ako príklady uveďte dropa, jarabica a strnádka.
 2. Vysvetlite koncept potravného reťazca na príklade vzťahu obilnín, hraboša a sokola myšiara. Podrobnejšie rozoberte úlohu dravcov pri udržiavaní biologickej rovnováhy v agroecénózach.
 3. Porovnajte a rozlíšte životný štýl, stravu a stratégie prežitia zimy u troch rôznych hlodavcov opísaných v texte (napr. hraboš, chrček, syseľ).
 4. Analyzujte adaptácie živočíchov na život v otvorenej krajine polí a lúk. Zamerajte sa na sfarbenie (jarabica), spôsob hľadania úkrytu (zajac vs. králik) a sociálne správanie (havran, syseľ).
 5. Posúďte pozitívne a negatívne interakcie medzi človekom a živočíchmi lúk a polí. Uveďte príklady druhov, ktoré spôsobujú škody (napr. hraboš), a druhov, ktoré sú pre poľnohospodárstvo prospešné (napr. sokol myšiar, krt).
-

Slovník pojmov

Pojem	Definícia
Biologická rovnováha	Stav v prírode, pri ktorom sú populácie organizmov v rovnováhe. Napríklad dravce ako sokol myšiar regulujú početnosť myší a hrabošov, čím udržiavajú rovnováhu.
Dravce	Dravé vtáky, ktoré lovia a živia sa inými živočíchmi. Príkladom z textu je sokol myšiar alebo kaňa.
Hlodavce	Skupina cicavcov, ktoré majú charakteristické veľké rezáky (hlodavé zuby), ktorými ohrýzajú potravu. Majú veľkú schopnosť rozmnožovať sa (napr. hraboš, myš, syseľ, chrček).
Kolónia	Skupina živočíchov jedného druhu žijúcich spoločne. V texte sa spomína, že havrany hniezdia v kolóniách a sysle žijú v kolóniách.
Lícne vrecká	Kožné vaky v lícach niektorých hlodavcov, ako napríklad chrčka, ktoré slúžia na prenášanie potravy (napríklad zrn) do nory.

Nekŕmivé mláďatá	Mláďatá, ktoré sú po vyliahnutí alebo narodení schopné samostatne si hľadať potravu a rodičia ich nekŕmia. Príkladom sú mláďatá jarabice a bažanta.
Pohlavná dvojtvarosť	Výrazný rozdiel vo vzhľade (napr. vo veľkosti alebo sfarbení) medzi samcom a samičou rovnakého druhu. Príkladom je bažant, kde je samec nápadne sfarbený.
Sťahovavý vták	Vták, ktorý na jeseň odlieta do teplejších krajín a na jar sa vracia na svoje hniezdiská. V texte je ako príklad uvedený škovránok.
Stály vták	Vták, ktorý zostáva na svojom území počas celého roka a neodlieta na zimu do teplých krajín. Príkladmi sú jarabica, bažant a drop.
Tokanie	Špecifické správanie a hlasové prejavy vtákov v období párenia. V texte sa spomína, že samec dropa má v čase tokania „fúzy“ a vejárovito rozprestiera chvost.